

سازمان بحریه ملی کشور

معاونت امور توانبخشی
دفتر توانمندسازی معلولین

دستورالعمل اجرای طرح
پوشش همگانی خدمات توانبخشی در شهرهای محروم
با رویکرد توانبخشی مبتنی بر جامعه (CBR)

دستورالعمل اجرای طرح پوشش همگانی خدمات توانبخشی در شهرهای محروم در راستای اجرای ماده ۹۳ برنامه ششم توسعه و به منظور فراهم آوردن زمینه های دسترسی افراد دارای معلولیت به خدمات مورد نیاز با استفاده از ظرفیت موسسات غیردولتی تدوین گردیده است. دستورالعمل مذکور در ده فصل به شرح ذیل تنظیم و تشریح شده است.

فصل اول: تعاریف	فصل دوم: مستندات قانونی و روش واگذاری
فصل سوم: ساختار اجرایی	فصل چهارم: شرایط متقاضیان واجد شرایط
فصل پنجم: وظایف مجریان طرح	فصل ششم: نظارت
فصل هفتم: ساختارهای مدنی و نهادهای درگیر در طرح	فصل هشتم: خدمات
فصل نهم: آموزش	فصل دهم: دستورالعمل مالی

فصل اول: تعاریف

ماده ۱- اصطلاحات مورد استفاده در این دستورالعمل در معانی مشروح زیر به کار می روند:

۱. توانبخشی مبتنی بر جامعه: برنامه توانبخشی مبتنی بر جامعه یکی از فعالیت های دفتر توانمندسازی معلولان است. این برنامه به افراد دارای معلولیت به ویژه در مناطقی که دسترسی به خدمات توانبخشی کمتر است، ارایه خدمت می کند. خدمات ارائه شده در این برنامه بر اساس ماتریس CBR شامل خدمات سلامت، آموزش، معاش، اجتماعی و توانمندسازی است. این خدمات توسط موسسات و انجمن های غیردولتی و از طریق تسهیلگران به خانواده ها و افراد دارای معلولیت ارایه می شود.
۲. تسهیلگر توانبخشی: فردی است که تحت نظارت و مدیریت انجمن یا موسسه غیردولتی مطابق شرح وظایف فعالیت نموده و در ناحیه محل اجرای طرح به منظور توانمندسازی افراد دارای معلولیت مشارکت می نماید.
۳. شورای توانبخشی مبتنی بر جامعه محلی: نهادی مردمی و اجتماع محور است که در سطح جوامع محلی به منظور استفاده از ظرفیت و منابع جامعه محلی و مشارکت افراد معلول و خانواده آنان با هدف مشارکت دادن جامعه در مسئولیت پذیری نسبت به اعضای معلول و رفع مشکلات آنان تشکیل می گردد.
۴. انجمن غیردولتی همکار با طرح: به سازمانی اشاره می کند که مستقیماً بخشی از ساختار بهزیستی محسوب نمی شود، اما نقش بسیار مهمی به عنوان واسطه بین افراد معلول، خانواده های آنان، تسهیلگران طرح، جامعه محلی و بهزیستی به منظور مدیریت و اجرای برنامه ایفا می کند.

فصل دوم: مستندات قانونی و روش واگذاری

ماده ۲- مستندات قانونی مرتبط با واگذاری به شرح زیر می باشد:

۱. قانون جامع حمایت از حقوق معلولین: ماده یک دولت موظف است زمینه های لازم را برای تأمین حقوق معلولین فراهم و حمایت های لازم را از آنها به عمل آورد.
۲. قانون جامع حمایت از حقوق معلولین: ماده سه در خصوص همکاری بخش غیردولتی و پرداخت یارانه به آنها و همچنین تأمین خدمات توانبخشی، حمایتی، آموزشی و حرفه آموزی افراد دارای معلولیت نیازمند
۳. اصل ۴۴ قانون اساسی کشور جمهوری اسلامی ایران در خصوص واگذاری خدمات دولتی به بخش خصوصی
۴. ماده ۹۳ برنامه ششم توسعه کشور

ماده ۳- واگذاری به روش زیر انجام می شود.

خرید خدمات از بخش غیردولتی: استفاده از ظرفیت های بخش غیردولتی با پرداخت هزینه سرانه تأمین خدماتی که بهزیستی طبق مقررات موجود عهده دار آنها است.

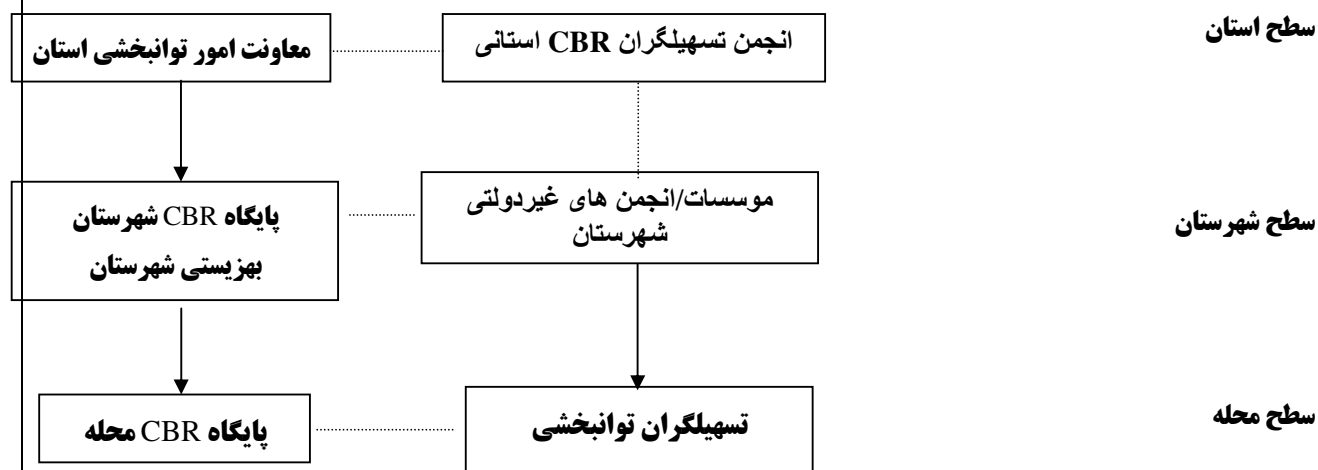
فصل سوم: ساختار اجرایی

ماده ۴- طرح کلی برنامه در سه سطح اصلی به شرح زیر می باشد.

سیستم ارائه خدمات و مدیریت طرح از طریق تسهیلگران موسسات / انجمن‌های غیردولتی

سطح	افراد مسئول	تعداد	وظایف
۱	<ul style="list-style-type: none"> شورای توانبخشی محله فرد دارای معلولیت، خانواده، جامعه محلی تسهیلگر توانبخشی گروه های خودیار معلولان 	<p>یک شورا</p> <p>یک نفر</p>	<p>حمایت از برنامه در سطح محله</p> <p>همکاری در اجرای خدمات</p> <p>پیگیری و اجرای خدمات</p> <p>اجرای طرح</p>
۲	<ul style="list-style-type: none"> کارشناس CBR بهزیستی شهرستان انجمن یا موسسه غیردولتی 	<p>یک نفر</p> <p>یک انجمن</p>	<p>نظارت بر NGO و تسهیلگران</p> <p>مدیریت و نظارت بر تسهیلگران</p> <p>توانبخشی و فعالیتهای طرح</p>
۳	<ul style="list-style-type: none"> کارشناس CBR بهزیستی استان انجمن تسهیلگران CBR استان 	<p>یک نفر</p> <p>یک انجمن</p>	<p>نظارت بر انجمن تسهیلگران CBR</p> <p>استان و اقدامات طرح در شهرستان های مجری</p> <p>نظارت بر طرح در شهرستان های مجری</p>

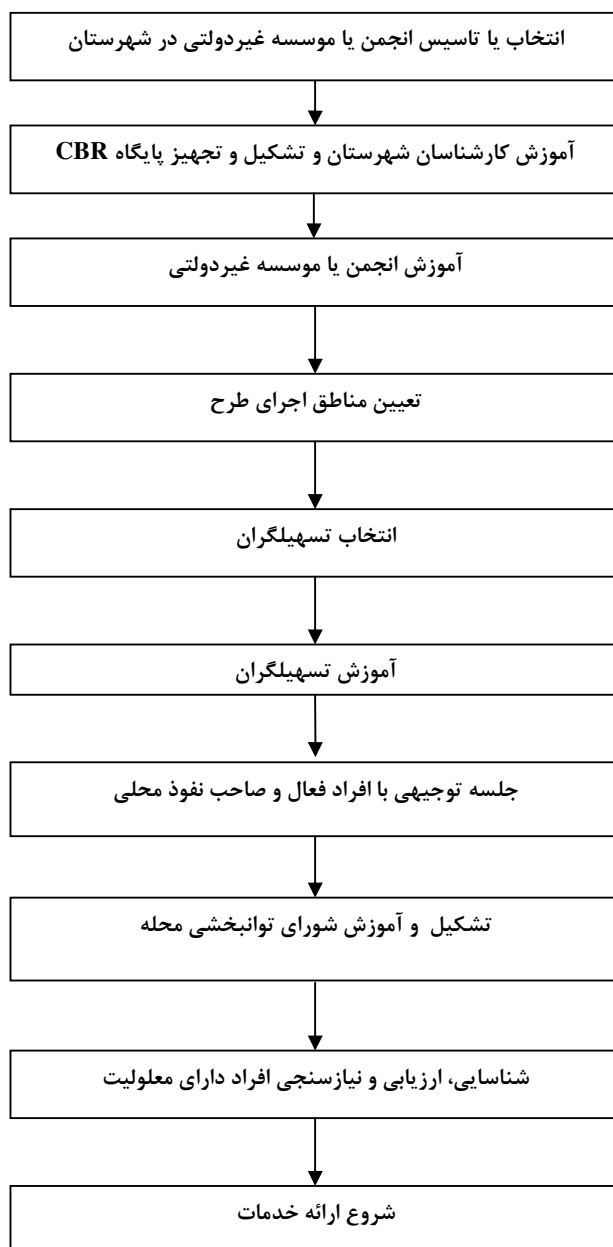
۴.۱- نمودار جایگاه انجمن‌های غیردولتی در استان

شرح طرح کلی برنامه

- بر اساس آمارهای موجود در حوزه توانبخشی سازمان بهزیستی کشور، میانگین شیوع معلولیت در مناطق شهری کشور در حدود ۴٪ می باشد.
- در سطح شهرستان شورای توانبخشی با حضور فرماندار و روسای ادارات مرتبط تشکیل می گردد.
- برای هر محله با حدود ۳۷۵۰ نفر جمعیت، فردی به عنوان تسهیلگر توانبخشی انتخاب می شود که ۱۵۰ فرد معلول را در سطح یک محله تحت پوشش قرار می دهد (با محاسبه آمار شیوع ۴٪ معلول نیازمند خدمات در مناطق شهری).
- هر محله با حدود ۳۷۵۰ نفر جمعیت می تواند دارای یک پایگاه CBR محلی برای استقرار تسهیلگر توانبخشی و تشکیل شورای توانبخشی محله باشد. محل پایگاه می تواند در سرای محلات شهرداریها، مساجد، مدارس و ... باشد.
- در مرکز جامع خدمات بهزیستی شهرستان یک نفر به عنوان سرپرست برنامه، مسئول مدیریت کل پروژه بوده و حضور دائمی دارد.
- در مرکز جامع خدمات بهزیستی شهرستان به ازای هر ۱۰ تسهیلگر یک نفر به عنوان هماهنگ کننده (Coordinator) طرح، مسئول نظارت بر تسهیلگران توانبخشی می باشد و جمعیتی حدود ۳۷۵۰۰ نفر و حدود ۱۵۰۰ فرد معلول را تحت پوشش قرار می دهد.
- اگر در محل سکونت تسهیلگر یا مناطق هم جوار، تعداد فرد دارای معلولیت بیشتری حضور داشته باشد، از تسهیلگر دیگری استفاده می گردد.
- در سطح بهزیستی کشور پایش و نظارت طرح بر عهده کمیته ای با حضور نمایندگان سه دفتر تخصصی بهزیستی کشور می باشد.

ماده ۵- مراحل اجرای طرح از طریق واگذاری خدمات به انجمن ها یا موسسات غیردولتی

۵.۱- اقدامات لازم برای اجرای برنامه:

۱. آموزش مسئولین و کارشناسان بهزیستی استان و شهرستان ها در رابطه با نحوه اجرای طرح
۲. عقد قرارداد یا تفاهم نامه با انجمن/موسسه غیردولتی
۳. آموزش دو روزه به انجمن در خصوص وظایف محوله
۴. انتخاب مناطق اجرایی و واگذاری پرونده های افراد معلول به انجمن یا موسسه غیردولتی
۵. انتخاب تسهیلمان و آموزش آنها
۶. تشکیل و آموزش شورای توانبخشی محله
۷. شناسایی و نیازسنجی و خدمت رسانی به معلولین توسط تسهیلمان
۸. پایش مستمر انجمن و کارشناسان بهزیستی بر حسن اجرای کار تسهیلمان
۹. پایش مستمر و ارزشیابی برنامه توسط کارشناس بهزیستی استان
۱۰. ارائه گزارش نتایج برنامه توسط کارشناسان مربوطه در بهزیستی کشور

فصل چهارم - شرایط متقاضیان واجد شرایط

شرایط پذیرش افراد دارای معلولیت و همچنین شرایط احراز و واگذاری مسئولیت به انجمن یا موسسه غیردولتی برای اجرای طرح به صورت زیر می باشد.

ماده ۶- شرایط پذیرش افراد دارای معلولیت:

- تمامی افراد دچار آسیب‌های حسی (بینایی و شنوایی)، صوت و گفتار، جسمی حرکتی، کم توان ذهنی، بیماران روانی مزمن و همچنین سالمندان دچار معلولیت می‌توانند تحت پوشش قرار گیرند.
- تعیین نوع و شدت معلولیت پس از شناسایی اولیه توسط تسهیلگران، بایستی توسط کمیسیون های پزشکی تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت بهزیستی شهرستان تأیید شود.
- افراد دارای معلولیت از طریق معرفی بهزیستی شهرستان (افراد دارای پرونده) یا به صورت خود معرف و یا شناسایی خانه به خانه از طریق تسهیلگران، تحت پوشش قرار می‌گیرند.
- افراد دارای معلولیت که در سال‌های گذشته شناسایی شده و دارای پرونده هستند، می‌بایست در اولین فرصت به کمیسیون های پزشکی معرفی شده و پس از تأیید معلولیت، ثبت در سامانه بهزیستی شوند.
- چنانچه شرایط حضور افراد دارای معلولیت به دلایلی نظیر دسترسی محدود و نداشتن توانایی مراجعه در کمیسیون شهرستان وجود ندارد، با هماهنگی کارشناسان مربوطه می‌توان از کمیسیون سیار کمک گرفت.

ماده ۷- شرایط احراز و واگذاری مسئولیت به انجمن یا موسسه غیردولتی برای اجرای طرح:

- انجمن یا موسسه غیردولتی باید دارای پروانه فعالیت از بهزیستی با هدف ارائه خدمات به افراد دارای معلولیت بوده و در هنگام واگذاری خدمات، فعال باشد.
- دارا بودن ظرفیت‌ها و قابلیت‌های لازم برای احراز این مسئولیت به انجمن یا موسسه غیردولتی باید مورد تأیید بهزیستی استان و شهرستان قرار گیرد.
- انجمن یا موسسه غیردولتی باید سابقه فعالیت در امور افراد دارای معلولیت یا موضوعات اجتماعی به ویژه اقدامات اجتماع محور را داشته باشد.
- انجمن یا موسسه غیردولتی باید دارای حسن سابقه باشد و از این نظر مورد تأیید بهزیستی استان و شهرستان قرار گیرد.
- انجمن یا موسسه غیردولتی باید توانایی و قابلیت های لازم برای جذب و استفاده از منابع و ظرفیت‌های سایر سازمان های دولتی و غیردولتی را دارا باشد.
- انجمن یا موسسه غیردولتی باید دارای مکان مناسبی جهت انجام فعالیت‌های مورد انتظار باشد.

تبصره: بهزیستی استان بایستی در اولین فرصت زمینه تاسیس موسسه در شهرستان مجری را فراهم نماید. چنانچه در سطح شهرستان انجمن یا موسسه غیردولتی فعال و مناسبی برای واگذاری خدمات توانبخشی مبتنی بر جامعه وجود نداشت آن استان می تواند با ایجاد شعبه ای از انجمن یا موسسه غیردولتی فعال در سطح استان در شهرستان مربوطه این خدمات را به شعبه آن انجمن یا موسسه غیردولتی واگذار نماید.

- شایسته است سازمان بهزیستی استان زمینه های لازم جهت صدور مجوز فعالیت انجمن یا موسسه غیردولتی که بایستی خدمات توانبخشی به آنان واگذار شود را در اسرع وقت و قبل از اجرای برنامه در سطح شهرستان فراهم آورد.

۷.۱- شرایط احراز و انتخاب تسهیلگران تحت مدیریت انجمن یا موسسه غیردولتی

- تسهیلگر باید حداقل دارای مدرک تحصیلی لیسانس ترجیحاً در رشته های توانبخشی، پیراپزشکی، گرایش‌های مختلف روانشناسی، علوم اجتماعی، علوم تربیتی و مددکاری باشد.
- تبصره: در صورت عدم وجود کارشناسان متقاضی به عنوان تسهیلگر با رشته‌های فوق و یا در مناطق کم برخوردار، انجمن در صورت تأیید بهزیستی استان و شهرستان می تواند از سایر افراد فعال و توانمند با مدرک فوق دیپلم به صورت مشروط نیز استفاده نمایند.

- برای انتخاب تسهیلگر افراد معلول و اعضای خانواده های آنان در صورت احراز شرایط در اولویت هستند.
- پس از ارائه فراخوان توسط انجمن یا موسسات غیردولتی شهرستان، داوطلبین واجد شرایط می توانند با مراجعه به انجمن یا موسسه غیردولتی شهرستان درخواست همکاری خود را ارائه نمایند.
- پس از بررسی مدارک و سوابق کاری متقاضیان، افراد مناسب برای گذراندن دوره آموزشی انتخاب شده و دوره آموزشی را طی می کنند.
- تسهیلگران پس از مصاحبه و گذراندن دوره آموزشی و قبولی در آزمون کتبی و شفاهی که توسط انجمن ها یا موسسات غیردولتی یا بهزیستی شهرستان مربوطه انجام می گیرد، بکارگیری خواهند شد.
- آقایان متقاضی ترجیحاً می بایست متأهل باشند. همچنین بانوان تسهیلگر مجرد نسبت به مردان در شرایط یکسان در اولویت هستند.
- صلاحیت افراد منتخب از سوی انجمن ها یا موسسات غیردولتی نهایتاً باید مورد تأیید بهزیستی استان و شهرستان قرار گیرد.

۷.۲- شرایط و قابلیت های تسهیلگران توانبخشی

- ترجیحاً دارای حداقل مدرک لیسانس های مرتبط
- ترجیحاً از افراد معلول توانمند یا اعضای خانواده آنان
- توانایی ارائه آموزش های اولیه توانبخشی در منزل
- توانایی برقراری ارتباط موثر و حمایت طلبی به نفع گروه هدف طرح
- توانایی شناسایی، ارزیابی، نیازسنجی افراد دارای معلولیت
- توانایی جلب مشارکت خانواده ها و جامعه محلی در فعالیتهای اجتماعی

۷.۳- نقش سازمان بهزیستی استان مجری طرح در خصوص واگذاری خدمات به موسسات یا انجمن های غیردولتی:

- انتخاب موسسه غیردولتی مجری طرح
- انتخاب و تأیید انجمن یا موسسه غیردولتی در شورای اداری بهزیستی استان با حضور افراد ذیل: ۱- مدیرکل استان ۲- معاون پشتیبانی ۳- معاون توانبخشی ۴- رئیس بهزیستی شهرستان ۵- کارشناس مسئول CBR استان ۶- کارشناس مسئول CBR شهرستان ۷- کارشناس دفتر حقوقی استان ۸- مسئول حراست استان ۹- مسئول بازرسی استان
- نظارت بر عقد قرارداد یا تفاهم نامه همکاری با انجمن یا موسسه غیردولتی در ادارات بهزیستی شهرستان توسط اعضای کمیته فوق

تبصره: عقد قرارداد مستقیم ادارات بهزیستی با تسهیلگران اکیداً ممنوع می باشد و تمامی قراردادهای واگذاری پرونده های مربوط به طرح با موسسات غیردولتی مورد تأیید انجام می گردد.

- تأمین به موقع منابع مالی جهت اجرای طرح از طریق اعتبارات تخصیصی
- نظارت مستمر بر اجرای کار و مفاد قرارداد/تفاهم نامه از سوی انجمن یا موسسه غیردولتی هر شش ماه یکبار توسط معاون توانبخشی و کارشناس CBR استان و جمع آوری عملکرد شش ماهه
- تأمین ابزارهای آموزشی، کتابچه و فرم های مربوطه
- برگزاری دوره های آموزشی و بازآموزی برای مدیران انجمن ها، تسهیلگران و کارشناسان CBR هر سه ماه یک بار

فصل پنجم: وظایف مجریان برنامه

ماده ۸- شرح وظایف کارکنان برنامه در سطوح مختلف به شرح زیر می باشد.

۸.۱- وظایف واحدهای ستادی بهزیستی کشور در زمینه گسترش خدمات توانبخشی در شهرهای محروم

وظایف کارشناسان مجری طرح در سازمان بهزیستی کشور عبارت است از:

۱. تدوین و ابلاغ اهداف، سیاست ها، راهبردها و شیوه انجام طرح در ابعاد سلامت، آموزش، معاش، اجتماعی و توانمندسازی در راستای ماتریس CBR.
۲. جذب و توزیع منابع مالی مورد نیاز برنامه
۳. تهیه و بازنگری دستورالعمل های اجرایی و مالی و ابلاغ آن به استان ها.
۴. تهیه و تدوین برنامه نظارت (پایش، ارزیابی و ارزشیابی) در مراحل مختلف اجرای برنامه و انجام بازدیدهای فصلی از استانهای مجری.
۵. جمع آوری و تحلیل اطلاعات و آمار ارسالی از استان ها.
۶. برنامه ریزی آموزشی جهت افزایش اطلاعات و دانش کارشناسان مجری برنامه CBR در سطح کشور
۷. تدوین، ترجمه و تألیف جزوات و کتب مورد نیاز و انتشار آنها جهت بهره برداری کارشناسان، تسهیلگران، معلولان، اعضای خانواده و افراد جامعه.
۸. کمک به توسعه برنامه های آموزشی و حمایت از طرح های پژوهشی مرتبط با طرح.
۹. حمایت از طرح ها و ابتکارات کارشناسان و تسهیلگران استانهای مجری برنامه
۱۰. پیگیری جهت استفاده از فن آوری های جدید در ارائه خدمات
۱۱. برنامه ریزی و اقدام جهت اجرای سیاست های معاونت توانبخشی سازمان.
۱۲. توسعه ارتباطات بین بخشی با سازمان های مرتبط با برنامه نظیر وزارت بهداشت و ... و در صورت نیاز عقد تفاهم نامه های همکاری با آنها.
۱۳. برقراری ارتباط با مجامع بین المللی، ملی و نهادهای غیردولتی فعال داخلی و خارجی و انتشار گزارش طرح در محافل بین المللی از طریق حضور فعال در همایش های بین المللی و ...
۱۴. ارائه الگوهای موفق خارجی و داخلی در سطح کشور.
۱۵. آگاهسازی جامعه با پخش تیزرهای تبلیغاتی در تلویزیون و انعکاس مطبوعاتی اخبار طرح
۱۶. برنامه ریزی جهت حمایت طلبی و تغییر نگرش مسئولین درون و برون سازمانی نسبت به طرح.

۸.۲- واحد اجرایی توانبخشی مبتنی بر جامعه معاونت توانبخشی ستاد بهزیستی استان

واحد اجرایی توانبخشی مبتنی بر جامعه استان از معاون امور توانبخشی بهزیستی استان، کارشناس مسئول CBR بهزیستی استان و کارشناسان همکار در سطح ستادی استان تشکیل می گردد. وظایف واحد اجرایی CBR استان عبارت است از:

۱. نظارت بر اجرای سیاست های ابلاغی بهزیستی کشور در خصوص انجام برنامه های مرتبط با طرح در شهرستانهای استان.
۲. برنامه ریزی جهت توزیع مناسب منابع مالی و انسانی در شهرستان های تحت پوشش برنامه
۳. گسترش و تعمیق ارتباطات درون بخشی و برون بخشی در سطح استان در جهت ارتقاء کمی و کیفی فرآیند خدمات
۴. جمع آوری اطلاعات از پایگاه های CBR شهرستانی و تحلیل آن.
۵. تهیه گزارش جامع فصلی فعالیت ها، برنامه ها و ارائه بازخورد به مدیرکل استان و دفتر توانمندسازی معلولین کشور.
۶. انجام بازدیدهای منظم از مناطق تحت پوشش طرح.
۷. برگزاری دوره های آموزشی کارشناسان، تسهیلگران و سایر کارکنان مجری طرح در سطح استان و شهرستان.
۸. راه اندازی و حمایت از انجمن تسهیلگران CBR استان.
۹. گسترش ارتباطات با گروه های غیردولتی و انجمن های معلولان.
۱۰. نظارت بر تهیه و تنظیم گزارش تفصیلی ادواری و سالیانه از عملکرد معاونت جهت ارائه به مقام مافوق
۱۱. حمایت از طرح ها و برنامه های ابتکاری مرتبط
۱۲. اتخاذ تدابیر لازم بمنظور ارائه خدمات با کیفیت نظیر مناسب سازی محیط مسکونی، ارتقای کیفیت آموزش های فنی و حرفه ای و اشتغال معلولین تحت پوشش خدمات توانبخشی در استان
۱۳. نظارت بر تهیه، تدوین و تنظیم ضوابط و استانداردها و دستورالعمل های مورد نیاز توانبخشی به منظور ارتقاء سطح خدمات و بهبود فعالیت واحدهای استانی با هماهنگی ستاد بهزیستی کشور.

۱۴. پیگیری جهت تأمین اقامتگاه و خدمات تخصصی به معلولان ارجاعی در سطح استان.

۱۵. ارزشیابی سالانه عملکرد طرح در سطح استان.

۸.۳- وظایف کارشناسان پایشگر بهزیستی شهرستان:

۱. بررسی، نظارت و ارائه راهکار درخصوص اجرای طرح‌ها و برنامه‌های مربوط به ارائه خدمات توانبخشی توسط تسهیلاتگران به انجمن‌ها یا موسسات غیردولتی
۲. بررسی و کنترل اطلاعات جمع‌آوری شده درخصوص شناسایی معلولین و نیازها و مشکلات آنها
۳. بازدیدهای دوره‌ای از فعالیت‌های انجام شده و یا در حال انجام تسهیلاتگران توانبخشی
۴. ارائه توصیه‌های توانبخشی به تسهیلاتگران و خانواده افراد دارای معلولیت در هنگام بازدید از منازل افراد دارای معلولیت
۵. نظارت بر نحوه استفاده از امکانات جامعه و سازمان‌ها به ویژه سازمان‌ها و نهادهای بین بخشی جهت پیشبرد اهداف طرح توسط انجمن‌ها یا موسسات غیردولتی
۶. اتخاذ تدابیر لازم برای استفاده از تسهیلات و امکانات رفاهی موجود از قبیل تبصره‌های بودجه و تسهیلات مسکن، تأمین وسایل کمک توانبخشی و رفاهی، مناسب سازی محیط زندگی و سایر خدمات جاری برای افراد دارای معلولیت
۷. پیگیری جهت ارائه خدمات لازم از قبیل خدمات کاردرمانی، فیزیوتراپی، گفتاردرمانی، شنوایی سنجی، بینایی سنجی، ارتوپدی فنی، مددکاری، مشاوره و روانشناسی برای معلولین ارجاع شده توسط بهزیستی شهرستان
۸. ارزشیابی برنامه و فعالیت‌های در حال اجرا و پیشنهاد و تغییر روش‌های ارائه خدمات به انجمن‌ها یا موسسات غیردولتی

تبصره: از آن جایی که مدیر موسسه غیردولتی عهده دار وظایف محوله در قرارداد/ تفاهم نامه با بهزیستی می باشد، بنابراین کارشناس پایشگر بهزیستی می بایست تمامی موارد مربوط به برنامه را مستقیماً به مسئول موسسه غیردولتی طرف قرارداد منتقل نماید و از ارتباط بی واسطه با تسهیلاتگران پرهیز نماید.

۸.۴- وظایف انجمن‌ها یا موسسات غیردولتی مجری طرح

- انتخاب تسهیلاتگران
- تبصره ۱: انتخاب تسهیلاتگران می تواند از طریق موسسه غیردولتی و تأیید بهزیستی صورت پذیرد. همچنین بهزیستی می تواند افراد مورد تأیید و حائز صلاحیت را پس از مصاحبه جهت همکاری به موسسه معرفی نماید.
- تبصره ۲: چنانچه انجمن از عملکرد یک تسهیلاتگر رضایت نداشته باشد، تصمیم گیری در مورد ادامه همکاری نامبرده بایستی در کمیته بهزیستی شهرستان با حضور رئیس اداره، معاون/ مسئول توانبخشی، کارشناس CBR و مسئول انجمن انجام گردد.
- مشارکت در آموزش تسهیلاتگران
- صدور معرفی نامه برای تسهیلاتگران
- نظارت بر فعالیت‌های تسهیلاتگران
- پرداخت دستمزد به تسهیلاتگران بر اساس دستورالعمل مالی
- تبصره: موسسه موظف است بلافاصله پس از دریافت مبلغ قرارداد از بهزیستی، حق الزحمه تسهیلاتگران را آخر هر ماه به طور منظم پرداخت نماید. هرگونه تاخیر در پرداخت دستمزد تسهیلاتگران توسط انجمن یا موسسه غیردولتی تخلف محسوب می گردد.
- جمع بندی و طبقه بندی اطلاعات ارسالی از سوی تسهیلاتگران و ارائه گزارش به بهزیستی شهرستان
- ارائه گزارش مالی فصلی و سالیانه
- ارتباط مناسب با بهزیستی شهرستان و فراهم کردن فرصت‌های لازم برای پایش کارشناسان بهزیستی
- تقبل تمامی مسئولیت‌های مربوط به تسهیلاتگران لذا سازمان بهزیستی در خصوص بیمه یا استخدام دولتی تسهیلاتگران هیچ گونه مسئولیتی ندارد.
- انجمن مکلف است در زمینه اقدامات و خدمات ارائه شده در موسسه در سطح شهرستان اطلاع رسانی کافی صورت دهد.

۸.۵- وظایف تسهیلگران توانبخشی

۱. شناسایی، ارزیابی اولیه، نیازسنجی و ثبت اطلاعات مربوط به افراد دارای معلولیت در فرم های مربوطه
 ۲. جمع آوری اطلاعات اقتصادی و اجتماعی لازم و مدارک مورد نیاز از معلولین در موارد مقتضی.
 ۳. بازدید مستمر منازل معلولین تحت پوشش خدمات.
 ۴. انتخاب مربی آموزشی جهت معلولین نیازمند به آموزش در خانواده و انتخاب کتابچه مناسب برای آموزش فرد دارای معلولیت و آموزش جزوات آموزشی به مربیان خانوادگی و تأمین جزوات آموزشی مورد نیاز مربیان از طریق بهزیستی شهرستان.
 ۵. ارزشیابی خدمات ارائه شده بخصوص آموزش در خانواده
 ۶. ارجاع معلولین به منظور دریافت خدمات تخصصی نظیر خدمات درمانی، توانپزشکی و ...
 ۷. اعلام نیاز فرد دارای معلولیت به وسایل کمک توانبخشی و پیگیری و همکاری با معلولین جهت دریافت وسیله کمکی
 ۸. پیگیری و اقدام در زمینه ایجاد اشتغال افراد دارای معلولیت
 ۹. پیگیری تحصیل یا حرفه آموزی افراد معلول نیازمند.
 ۱۰. ارجاع معلولین جهت دریافت خدمات توانبخشی و حمایتی به بهزیستی شهرستان.
 ۱۱. پیگیری مناسب سازی محل سکونت افراد دارای معلولیت، معابر و اماکن عمومی
 ۱۲. برنامه ریزی جهت برگزاری دوره های آموزش گروهی برای افراد معلول و خانواده ها
 ۱۳. پیگیری در زمینه تشکیل شوراهای توانبخشی محله با هماهنگی شهرداری ها و سایر بخش ها و حضور فعال در شورای توانبخشی
 ۱۴. اقدام در جهت گسترش ارتباطات چند بخشی با سایر بخش ها از قبیل بخش های بهداشتی، درمانی (شبکه خدمات بهداشتی درمانی)، آموزشی، حرفه آموزی و اجتماعی دولتی و غیردولتی
 ۱۵. ایجاد زمینه های لازم جهت مشارکت اجتماعی معلولین و حضور آنها در عرصه های مختلف اجتماعی، فرهنگی، ورزشی، مذهبی و سیاسی به منظور فراگیرسازی کلیه معلولین در برنامه های توسعه (به ویژه برنامه هایی که برای زنان و نوجوانان وجود دارد) با هماهنگی شهرداری ها و یا سایر مسئولین محلی
 ۱۶. پیگیری جهت تشکیل گروه های خودیار معلولین و خانواده هایشان
 ۱۷. برنامه ریزی جهت انجام برنامه های آگاه سازی با هدف تغییر نگرش جامعه نسبت به تواناییهای افراد دارای معلولیت نظیر برگزاری سخنرانی های آموزشی، هماهنگی با روحانیون، افراد صاحب نفوذ جامعه محلی، ساخت فیلم کوتاه، تهیه پوستر، بروشور و ...
 ۱۸. شرکت در دوره های آموزشی، باز آموزی و توجیهی.
 ۱۹. همکاری با کارشناسان پیشگیر.
 ۲۰. ارائه آمار و گزارش فصلی به انجمن.
- تبصره: تسهیلگران توانبخشی موظفند علاوه بر پرونده های واگذار شده از اداره بهزیستی شهرستان، افراد دارای معلولیت جدید را شناسایی نموده و به کمیسیون های پزشکی معرفی نمایند.

نکته: تسهیلگر موظف است هفته ای ۲۴ ساعت در راستای اهداف تعیین شده در برنامه فعالیت نماید.

شرح تفصیلی فعالیت های تسهیلگر توانبخشی

- اقدام برای شناسایی افراد دارای معلولیت:

۱. شناسایی معلولین از طریق بازدیدهای خانه به خانه و دریافت اطلاعات از نهادهای صاحب اطلاعات و سایر منابع اطلاعاتی (تکمیل برگه ضمیمه فرم شماره ۱ کمیته های توانبخشی با هدف تعیین نوع معلولیت اولیه توسط تسهیلگر)
۲. ارجاع به کمیسیون های پزشکی تشخیص نوع و تعیین شدت معلولیت

- اقدام برای تشکیل پرونده CBR:

۱. دریافت فرم شماره ۲ کمیته های توانبخشی (فرم کمیسیون) و درج در پرونده
۲. تکمیل فرم شماره ۳ کمیته های توانبخشی (فرم بازدید منزل)
۳. تکمیل فرم شماره ۴ کمیته های توانبخشی (فرم سنجش سطح توانمندی افراد دارای معلولیت)
۴. تکمیل فرم مربوط به نیازسنجی و اقدامات انجام شده (برگه ضمیمه فرم شماره ۵ کمیته های توانبخشی)
۵. تکمیل فرم ثبت اقدامات انجام شده (برگه ضمیمه فرم شماره ۶ کمیته های توانبخشی)

- اقدام برای آموزش در خانواده :

۱. شناسایی افراد نیازمند به آموزش در خانواده از طریق تکمیل فرم مربوط به ارزیابی میزان توانایی ها و ناتوانی های فرد دارای معلولیت
۲. انتخاب کتابچه آموزشی مناسب بر اساس جدول انتخاب کتابچه
۳. تعیین مربی در خانواده از میان یکی از اعضای خانواده یا بستگان
۴. تحویل کتابچه آموزشی به خانواده
۵. آموزش کتابچه آموزشی به مربی خانوادگی
۶. ارزشیابی کتابچه آموزشی
۷. بازدید منزل جهت بررسی میزان پیشرفت فرد دارای معلولیت
۸. استمرار آموزش سایر کتابچه ها در صورت نیاز تا رفع کامل نیاز آموزشی

- اقدام برای آموزش خارج از خانواده افراد دارای معلولیت (آموزش رسمی و شبه رسمی):

۱. شناسایی افراد نیازمند به آموزش خارج از خانواده
۲. تحلیل نیازهای آموزشی و اولویت بندی آن
۳. آگاه سازی و هماهنگی با مدیران و معلمان مدرسه جهت پذیرش افراد دارای معلولیت در مدارس عادی
۴. ارتباط با ادارات مربوطه (نهضت سواد آموزی، سازمان فنی حرفه ای، آموزش و پرورش استثنایی و....) جهت تسهیل و رفع موانع آموزش های رسمی و شبه رسمی
۵. تهیه گزارش مددکاری جهت ارائه کمک هزینه و وسایل کمک آموزشی

- اقدام برای ارجاع :

۲. شناسایی افراد نیازمند به ارجاع به مراکز درمانی و توانبخشی
۳. تکمیل برگه ارجاع
۴. راهنمایی جهت ارایه مدارک لازم برای دریافت خدمات ارجاعی
۵. ارجاع فرد به محل مناسب
۶. پیگیری ارجاع

- اقدام برای تأمین وسایل کمک توانبخشی:

۱. شناسایی افرادی که نیاز به وسیله کمک توانبخشی دارند.

۲. تعیین نوع وسایل کمک توانبخشی مورد نیاز

۳. تعیین اینکه، آیا وسیله کمک توانبخشی با امکانات محلی قابل ساخت می باشد یا بایستی از بهزیستی شهرستان تأمین گردد؟

۴. آموزش نحوه استفاده از وسیله کمک توانبخشی به فرد دارای معلولیت

- اقدام برای ایجاد و توسعه شغلی افراد دارای معلولیت:

۱. جمع آوری اطلاعات در مورد نحوه ایجاد اشتغال برای معلولین از کارشناس بهزیستی شهرستان

۲. جمع آوری اطلاعات در زمینه اشتغال های رایج و مناسب برای معلولین

۳. نیازسنجی در خصوص اشتغال با رویکردهای مختلف از جمله استاد شاگردی، کسب و کار خانگی، اشتغال گروهی و ...

۴. راهنمایی و مشاوره به افراد دارای معلولیت در مورد نحوه ایجاد اشتغال

۵. مطرح نمودن شرایط فرد دارای معلولیت در شورای توانبخشی محلی در صورت نیاز جهت حمایت شغلی

۶. استفاده از مشارکت های محلی در زمینه حمایت از اشتغال معلولین

۷. ارجاع فرد به واحد اشتغال شهرستان در صورت نیاز

۸. ارزیابی حرفه ای افراد دارای معلولیت نیازمند با کمک کارشناس بهزیستی شهرستان

۹. بازدید از محل کار و پیگیری جهت رفع مشکلات احتمالی

- اقدام برای مناسب سازی محیط زندگی افراد دارای معلولیت: (مطابق با دستورالعمل دسترسی و مناسب سازی محیط و

امکانات زندگی)

۱. شناسایی منازل و محیط هایی که نیاز به مناسب سازی دارند.

۲. هماهنگی با معمار محلی در زمینه رفع مانع بر اساس اصول استاندارد با همکاری شورای توانبخشی

۳. آموزش خانواده ها در زمینه انجام مناسب سازی های لازم در داخل منزل

۴. هماهنگی با شهرداری و شورای توانبخشی محلات جهت مناسب سازی اماکن عمومی

- اقدام برای آرایه کمک های حمایتی به افراد معلول نیازمند:

۱. شناسایی افراد نیازمند به حمایت های مالی

۲. آرایه گزارش نیازها به دهیاری، شورا، افراد خیر و یا بهزیستی شهرستان

۳. تهیه گزارش مددکاری جهت دریافت کمک هزینه از بهزیستی

۴. پیگیری اقدامات لازم

- اقدام برای آگاه سازی افراد دارای معلولیت، خانواده ها و سایر افراد جامعه:

۱. برگزاری جلسات آموزشی نظیر مهارت های زندگی، پیشگیری از معلولیت ها و ... برای افراد دارای معلولیت و خانواده آنان

۲. تشکیل گروه های متشکل از افراد دارای معلولیت، خانواده ها و سایر افراد جامعه برای آموزش گروهی

۳. برگزاری جلسات آموزشی با همکاری کارشناسان مربوطه

۴. مستندسازی و ارزشیابی جلسات گروهی از طریق فرم های مربوطه

۵. پیگیری جهت برگزاری جلسات سخنرانی و آگاهسازی درخصوص معلولیت

۶. پیگیری جهت تهیه و پخش فیلم های آموزشی درخصوص معلولیت به ویژه در مدارس

۷. تهیه و انعکاس خبری فعالیت های انجام شده در رابطه با CBR، افراد دارای معلولیت، خانواده ها و سایر افراد جامعه به رسانه ها

۸. پخش بروشور، نصب پوستر و ... در زمینه آگاهسازی و CBR در سطح جامعه

- اقدام برای مشارکت اجتماعی افراد دارای معلولیت :

۱. پیگیری جهت تشکیل گروه های خودیار تلفیقی یا اختصاصی از افراد دارای معلولیت در زمینه های فرهنگی، ورزشی، مذهبی،

هنری و ...

۲. برگزاری برنامه های اوقات فراغت نظیر گردش های دسته جمعی سیاحتی و زیارتی با حضور تمامی افراد دارای معلولیت، خانواده ها و سایر افراد علاقمند جامعه
۳. مشارکت دادن افراد دارای معلولیت در سایر برنامه های موجود فرهنگی، مذهبی، ورزشی جامعه محلی
۴. جلب مشارکت داوطلبانه افراد دارای معلولیت در فعالیت های CBR از قبیل آموزش، برنامه ریزی، مناسب سازی، ساخت وسیله کمک توانبخشی در منزل، اشتغال و...
۵. برگزاری مسابقات ورزشی به ویژه بومی محلی معلولین در جامعه محلی
۶. تشکیل گروه تئاتر ویژه افراد معلول به صورت تلفیقی
۷. تسهیل شرایط ازدواج افراد دارای معلولیت با کمک خانواده ها و شورای توانبخشی محلی
۸. پیگیری جهت تأمین و آموزش مراقب خانگی برای افراد با معلولیت های شدید
۹. تشویق و حمایت از افراد دارای معلولیت در زمینه مشارکت سیاسی نظیر رای دادن، کاندید شورای اسلامی شدن و ...
۱۰. مشارکت دادن افراد جامعه به ویژه افراد صاحب نفوذ محلی در برنامه ها با هدف بسیج جامعه

- اقدام برای ایجاد و توسعه تشکل های معلولین:

۱. جمع آوری اطلاعات در مورد نحوه تأسیس تشکل های معلولین از کارشناس مربوطه
۲. شناسایی و ارتباط با تشکل های معلولین شهرستان به منظور تسهیل راه اندازی تشکل های معلولین
۳. دعوت از معلولین علاقه مند و شرح نحوه ایجاد و ارتباط با دیگر تشکل های معلولین
۴. معرفی معلولین به تشکل های معلولین شهرستان جهت عضویت در تشکل های معلولین موجود
۵. کمک به انجام مراحل اداری مربوط به ثبت و راه اندازی تشکل های معلولین

فصل ششم: نظارت

ماده ۹- نحوه نظارت

- تسهیلگر می بایست به تناسب شرایط افراد دارای معلولیت تحت پوشش از منزل مددجویان تحت پوشش خود پایش نماید و لازم است برنامه پایش های خود را طی یک ماه تهیه نماید و یک نسخه از آن را برای انجمن/موسسه ارسال نماید.
- مدیر انجمن/موسسه می بایست طبق برنامه مدون به طور مستمر از تسهیلگران تحت نظارت خود پایش نمایند.
- چنانچه طی پایش ها مشخص شود که تسهیلگران به وظایف خود عمل نکرده اند و یا نارضایتی از سوی افراد دارای معلولیت و خانواده های آنان بیان گردد، برای اولین بار به فرد مورد نظر تذکر کتبی داده خواهد شد و در صورت تکرار یارانه آن ماه تسهیلگر به ازای معلولین تحت پوشش با اطلاع قبلی به انجمن/موسسه و یا بهزیستی شهرستان کسر و در صورت تکرار با تأیید کمیته استانی نسبت به لغو قرارداد با تسهیلگر خاطی اقدام خواهد شد.
- استان ها مجازند برای مدیریت و نظارت بهتر بر پرداخت هزینه واگذاری پرونده ها به موسسات یا انجمن های غیردولتی به ارزشیابی بر حسب عملکرد انجمن و تسهیلگران بپردازند.
- کارشناسان سازمان بهزیستی می توانند پایش ها را به صورت تصادفی انجام داده و در صورت عدم ارائه خدمات به صورت مناسب و یا عدم رضایت معلولین، یارانه فرد مذکور به تسهیلگر پرداخت نخواهد شد
- پایشگران طرح از بهزیستی کشور در سال اول اجرای طرح در هر شهر بایستی هر شش ماه یک بار پایش به عمل بیاورند.
- پایشگران طرح از بهزیستی استان در سال اول اجرای طرح در هر شهر بایستی هر سه ماه یک بار پایش به عمل بیاورند.
- پایشگران طرح از بهزیستی شهرستان در سال اول اجرای طرح بایستی هر هفته یک بار از موسسه/انجمن پایش به عمل بیاورند.

فصل هفتم- ساختارهای مدنی و نهادهای درگیر در برنامه

ماده ۱۰- شورای توانبخشی مبتنی بر جامعه شهرستان

۱۰.۱- اعضای شورا:

اعضای شورای توانبخشی شهرستان عبارتند از:

- فرماندار یا نماینده فرمانداری (رئیس)
- رئیس اداره بهزیستی شهرستان (دبیر)
- نماینده شبکه بهداشت و درمان شهرستان
- نماینده آموزش و پرورش شهرستان
- نماینده اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی شهرستان
- کارشناس CBR بهزیستی شهرستان
- کارشناس امور اشتغال و مشارکت های مردمی شهرستان
- یک نفر کارشناس فرمانداری
- سه نفر نمایندگان تشکل های معلولان در سطح شهرستان (در صورت نبود تشکل معلولان در شهرستان از معلولان فعال استفاده گردد)

تبصره: با پیشنهاد اعضاء شورا و تصویب رئیس شورا حضور سایر نمایندگان پیشنهادی بدون حق رای بلامانع می باشد.

تبصره: جلسات با حضور حداقل دو سوم اعضاء رسمیت پیدا می کند و کلیه مصوبات شورا با رای موافق نصف به علاوه یک نفر اعضای دارای حق رای (حاضر در جلسه) به تصویب می رسد.

تبصره: جلسات شورای CBR شهرستان در محل اداره فرمانداری یا اداره بهزیستی تشکیل می گردد.

۱۰.۲- وظایف شورا عبارتست از:

۱. ارتباط با شورای توانبخشی مبتنی بر جامعه استان جهت بهره گیری از راهکارهای فنی و راهنمایی های لازم درخصوص اجرای CBR و بازخوردهای مناسب به آن شورا
۲. همکاری بین بخشی و فرابخشی با نهادهای سطح شهرستان جهت فراهم نمودن زمینه های اجرای مناسب CBR و جلب حداکثر مشارکت جامعه جهت تامین منابع لازم
۳. هماهنگی با کارگروه اشتغال فرمانداری شهرستان مربوطه در خصوص برنامه ریزی جهت اشتغال معلولین
۴. هماهنگی با معاونت عمرانی فرمانداری جهت مناسب سازی و تسهیل رفت و آمد معلولین در سطح روستاهای تحت پوشش شهرستان
۵. هماهنگی با سازمان آموزش و پرورش استثنایی شهرستان جهت توسعه آموزش فراگیر
۶. اقدام در جهت تغییر نگرش مردم نسبت به موضوع معلولیت و همچنین اطلاع رسانی در خصوص CBR با بهره گیری از امکانات موجود رسانه ای در سطح شهرستان
۷. گزارش عملکرد فصلی به شورای استان.

۱۰.۳- مراحل تشکیل شورا عبارتست از:

- کارشناس مسئول توانبخشی مبتنی بر جامعه شهرستان موظف به پیگیری تشکیل شورا، برگزاری جلسات و اجرای مصوبات است و پایگاه توانبخشی مبتنی بر جامعه شهرستان، دبیرخانه شورا می باشد.
- ابلاغ اعضای شورا پس از معرفی توسط سازمان متبوع توسط فرماندار صادر می گردد.
- جلسات حداقل سه ماه یک بار برگزار می شود.
- انجام امور کارشناسی به عهده دبیرخانه است.
- تشکیل جلسات فوق العاده با پیشنهاد دبیر شورا و تصویب رئیس شورا با دعوت رسمی دبیرخانه شورا امکان پذیر است.

ماده ۱۱- شورای توانبخشی مبتنی بر جامعه محلی

۱۱.۱- اعضای شورا:

اعضای شورای CBR محله عبارتند از:

۱. چهار نفر از معتمدین محل (از بین افراد خوشنام، صاحب نفوذ محله، خیرین و ...)
 ۲. یک نفر تسهیلگر
 ۳. یک نفر به نمایندگی از اعضای فعال خانواده افراد دارای معلولیت
 ۴. یک نفر از افراد دارای معلولیت فعال محله به نمایندگی سایر معلولان
- به پیشنهاد اعضاء و تصویب شورا، حضور سایر افراد مرتبط و نمایندگان سازمان های دولتی و غیردولتی و ... بلامانع می باشد.

۱۱.۲- وظایف:

۱. تکمیل فرم های آماری و اطلاعاتی و ارسال فصلی به پایگاه CBR شهرستان.
۲. برنامه ریزی جهت فرهنگ سازی و آموزش عمومی افراد دارای معلولیت، خانواده و جامعه محلی.
۳. آگاه سازی و ترغیب جامعه محلی جهت راه اندازی انجمن های معلولان و خانواده آنها.
۴. برگزاری جلسه گروهی با حضور معلولان و خانواده ها جهت آگاه سازی و تقویت مشارکت.
۵. تهیه و توزیع منابع اطلاع رسانی در زمینه مسایل معلولان و CBR از طریق اداره بهزیستی.
۶. نظارت بر حسن انجام موارد ارجاع شده به سطوح بالاتر و پیگیری تا حصول نتیجه.
۷. ایجاد و حمایت از اشتغال و نظارت بر تداوم آن.
۸. معرفی فرد دارای معلولیت به محیط های کاری و زمینه های شغلی مناسب در محل زندگی.
۹. فراهم کردن زمینه های آموزش حرفه ای معلولین به ویژه به شیوه استادشاگردی.
۱۰. کمک به مناسب سازی محل زندگی فرد دارای معلولیت، مدرسه و معابر عمومی.
۱۱. جلب مشارکت (مالی، فرهنگی و ...) اهالی محله جهت دستیابی به اهداف CBR در منطقه.
۱۲. همکاری جهت حمایت مالی از معلولان تحت پوشش.
۱۳. کمک به تحصیل در مدارس و حرفه آموزی معلولان.
۱۴. تعیین اولویت نیازهای حمایتی، توانبخشی و ... جهت معلولان شناسایی شده.
۱۵. گزارش اقدامات به پایگاه CBR شهرستان بر اساس فرم ها و آموزش ها به صورت فصلی.

۱۱.۳- محل تشکیل شورای توانبخشی مبتنی بر جامعه محلی:

شورای توانبخشی محله در محل شهرداری ها، مساجد و سایر اماکن عمومی بر حسب شرایط یا در محل موسسه غیردولتی می تواند تشکیل گردد.

۱۱.۴- جلسات شورا:

۱. جلسات شورای توانبخشی محله حداقل هر دو ماه یک بار تشکیل می گردد.
۲. زمان جلسه توسط مسئول شورا حداکثر یک هفته قبل به اطلاع سایرین می رسد.
۳. تشکیل جلسات فوق العاده با پیشنهاد اعضای شورا و تصویب رئیس شورا با دعوت رسمی دبیرخانه شورا امکان پذیر است.
۴. شورای توانبخشی محله از بین اعضاء در اولین جلسه یک نفر را به عنوان منشی شورا انتخاب می کند و وی موظف است در پایان هر جلسه نسبت به تکمیل فرم صورت جلسه اقدام نموده و یک نسخه از آنها را در پایان فصل به پایگاه CBR ارسال نماید.

۱۱.۵- صندوق شورای توانبخشی محله

به منظور حمایت از اجرای مناسب طرح و ارایه خدمات جامع توانبخشی به افراد دارای معلولیت و رفع کمبودها و نیازهای معلولان، شورا می تواند صندوقی در سطح محله تأسیس نماید تا از این طریق مشارکت خیرین محله و نهادهای دولتی و غیره را جلب نموده و به اهداف مورد نظر جامعه عمل بپوشاند. ماهیت صندوق شورای توانبخشی کاملاً غیردولتی و مردمی بوده و اداره آن بایستی تحت نظر شورای توانبخشی محله انجام گیرد.

- کمک های مالی ارایه شده به افراد معلول از طریق شورای توانبخشی محله برای تسهیل در امر خدمت رسانی به ایشان پیش بینی شده است تا در کنار سایر حمایت های نهادهای دولتی و غیردولتی به رفع نیازهای ضروری معلولان بپردازد.
- صندوق شورای توانبخشی محله توسط مسئول شورا در یکی از بانک ها یا صندوق های قرض الحسنه با حق امضای دو نفر از اعضا (یک نفر مسئول انجمن و یک نفر خزانه دار از بین اعضای شورا با انتخاب توسط آنها در اولین جلسه رسمی شورا انتخاب می گردد) تشکیل می شود.
- تأمین منابع مالی صندوق به شرح موارد ذیل می باشد:
 ۱. کمک های مردمی.
 ۲. سایر منابع (فرمانداری، شهرداری و ...)
- صورت وضعیت عملکرد مالی صندوق شامل دریافت ها و پرداخت ها و موارد خدمات ارایه شده، توسط خزانه دار شورای توانبخشی محله تکمیل و به صورت فصلی به پایگاه CBR ارسال می گردد.

فصل هشتم - خدمات

ماده ۱۲- بسته خدمات

در این طرح پس از شناسایی، ارزیابی و نیازسنجی، ارائه بسته خدمات پایه مطابق جدول ذیل ارائه می گردد. به تناسب پس از تامین اعتبار لازم سایر خدمات سطح دوم و سوم نیز در زمان مقتضی ارائه می گردد.

۱۲.۱- سطح بندی خدمات

عنوان خدمت	نوع بسته خدمتی	سطح
۱. آموزش در خانواده از طریق تسهیلگر	بسته خدمات پایه	سطح اول
۲. تامین وسیله کمک توانبخشی		
۳. خرید خدمات توانپزشکی (ارجاع به مراکز توانبخشی و درمانی)		
۴. حمایت شغلی		
۵. مناسب سازی منزل و وسیله نقلیه		
۶. بهبود تغذیه کودکان معلول		
۷. مراقبت در منزل		
۸. خدمات مالی خرد از طریق گروه های خودیار		
آموزش رسمی: تحصیل ابتدایی، متوسطه و عالی	بسته خدمات سطح میانی	سطح دوم
آموزش شبه رسمی: ارجاع به مراکز حرفه آموزی		
ارجاع به مراکز روزانه آموزشی توانبخشی		
ارجاع به برنامه های پیشگیرانه، خدمات اجتماعی		
ارجاع به واحد مسکن		
جراحی با هدف کاهش ناتوانی	بسته خدمات تخصصی	سطح سوم
ساخت پروتز و ارتز		

فصل نهم: آموزش

ماده ۱۳- مراحل آموزش

روش انتقال آموزش ها در CBR از طریق مدل آبشاری بوده و شامل مراحل ذیل است :

۱. آموزش لازم توسط کارشناسان ستاد CBR کشور به مدیران و کارشناسان CBR استان ارائه می گردد.
۲. آموزش های مورد نظر از طریق کارشناسان CBR استان به کلیه کارشناسان توانبخشی بهزیستی شهرستان های مجری CBR و سایر کارشناسان سازمان های مرتبط دولتی و غیر دولتی ارائه می گردد.
۳. آموزش های مورد نظر از طریق کارشناسان CBR استان و با همکاری کارشناسان CBR شهرستان به مدیران موسسات غیردولتی و تسهیلگران ارائه می گردد.
۴. آموزش مفاهیم CBR، روش اجراء و محتوای کتابچه های آموزشی توسط کارشناسان توانبخشی بهزیستی شهرستان به تسهیلگران ارائه می گردد. در ارائه آموزش کتابچه ها، از کارشناسان توانبخشی متناسب با محتوای کتابچه استفاده می شود. مثلاً آموزش کتابچه های مربوط به اختلالات بینایی (۱ تا ۳) توسط کارشناس بینایی سنجی یا مربی نابینایان و کتابچه های مربوط به اختلالات شنوایی و گویایی (۴ تا ۷) توسط کارشناس شنوایی شناسی و گفتاردرمانی یا مربی ناشنوایان، کتابچه های مربوط به اختلالات حرکتی و بی حسی (۸ تا ۱۸) توسط کارشناس فیزیوتراپی یا کاردرمانی، کتابچه های مربوط به اختلالات ذهنی (۲۳ تا ۲۴) توسط کارشناس کاردرمانی یا فیزیوتراپی ارائه شود.

۱۳.۱- مدت دوره آموزشی:

تسهیلگران توانبخشی برای شروع به کار ابتدا بایستی در یک دوره آموزشی ۱۲ روزه شرکت نمایند. مدیران موسسات نیز بایستی در یک دوره آموزشی سه روزه شرکت نمایند.

۱۳.۲- سرفصل های آموزشی

زمان بندی روزهای آموزش تسهیلگران و سرفصل های آن به شرح ذیل می باشد:

- ۲ روز، شامل آشنایی با مفاهیم توانبخشی، روش اجرای CBR (آشنایی با فرم ها)، نحوه ارائه خدمات و شناخت روند خدمات موجود بهزیستی
- ۱ روز اصول تسهیلگری
- ۱ روز اصول حمایت طلبی و مشارکت جامعه
- ۲ روز، آموزش کتابچه های بینایی و شنوایی
- ۳ روز، آموزش کتابچه های جسمی حرکتی
- ۳ روز، آموزش کتابچه های ذهنی و روانی

زمان بندی روزهای آموزش مدیران موسسات غیردولتی و سرفصل های آن به شرح ذیل می باشد:

- ۲ روز، شامل آشنایی با مفاهیم توانبخشی، روش اجرای CBR (آشنایی با فرم ها)، نحوه ارائه خدمات و شناخت روند خدمات موجود بهزیستی
- ۱ روز، شامل مدیریت توانبخشی مبتنی بر جامعه

۱۳.۳- اهداف اختصاصی:

در پایان این دوره آموزشی، شرکت کنندگان باید بتوانند:

۱. با تاریخچه، مفاهیم اولیه معلولیت و توانبخشی آشنا شوند.
۲. با انواع روش های ارائه خدمات توانبخشی آشنا شوند.
۳. با نیاز های افراد معلول و نحوه ارزیابی میزان توانایی ها و ناتوانی ها آشنا شوند.
۴. با انواع خدمات توانبخشی آشنا شوند.
۵. با روش اجرای CBR و سطوح ارائه خدمات آشنا شوند.
۶. با نقش شورای توانبخشی مبتنی بر جامعه محلی و تشکل های مردمی آشنا شوند.
۷. با نحوه جلب مشارکت جامعه در برنامه و تغییر نگرش منفی جامعه نسبت به افراد معلول آشنا شوند.
۸. با سیستم ارائه خدمات موجود توانبخشی از طریق ادارات بهزیستی آشنا شوند.

۹. با نحوه برقراری ارتباط با سازمان ها و نهادهای دولتی یا غیردولتی در سطح شهرستان برای تسهیل امور مربوط به افراد معلول و حمایت طلبی از آنان آشنا شوند.

۱۳.۴- تکنولوژی و ابزارهای آموزشی

۱. مجموعه ۲۴ جلدی WHO تحت عنوان "آموزش در جامعه برای کمک به افراد دارای معلولیت"
۲. مجموعه هفت جلدی راهنمای توانبخشی مبتنی بر جامعه (WHO). سازمان بهزیستی کشور. ۱۳۹۲
۳. Health care for the elderly (Manual for primary health care workers) – WHO (EMRO.۱۹۹۷)
مراقبت های بهداشتی از سالمندان
۴. promoting independence following a spinal cord injury (A manual for mid level workers) –WHO unit (Geneva ۱۹۹۶)
زندگی مستقل پس از ضایعه نخاعی
۵. promoting independence following a stroke (A guide for therapists & professionals working) –WHO unit (۱۹۹۹)
زندگی مستقل پس از سکته مغزی
۶. Promoting the development of young children with cerebral palsy ((guideline for mid level rehabilitation workers) – WHO/RHB/۹۳.۱ (Geneva ۱۹۹۳)
زندگی مستقل برای کودکان مبتلا به فلج مغزی
۷. Prompting independence of people with disabilities due to mental disorders (A guideline for rehabilitation in primary health care) –WHO /MND_RHB.۹۷/۱ (Geneva ۱۹۹۷)
زندگی مستقل برای افراد مبتلا با اختلالات روانی
۸. همگام با کودکان آسیب دیده بینایی و خانواده های آنان، مولف حمدالله خواجه حسینی، انتشارات به منش
۹. آموختن از طریق عمل، ترجمه رامین رضایی/فرانک تفرشی، انتشارات سازمان بهزیستی
۱۰. توانمندسازی روانی اجتماعی افراد آسیب دیده بینایی، مولف حمداله خواجه حسینی/الهام ایرانمنش، انتشارات به منش
۱۱. آموزش گام به گام کودکان کم شنوا (سه جلدی)، انتشارات دانشگاه علوم بهزیستی
۱۲. Intellectual disability (A manual for CBR worker)-WHO (SEA_REHAB_۷۷)- ۲۰۰۳
ناتوانی های ذهنی
۱۳. We can play &move (Manual book) healthlink worldwide.
بازی و حرکت برای کودکان دارای معلولیت

فصل دهم - دستورالعمل مالی اجرای برنامه توانبخشی

منابع مالی طرح به منظور آموزش، پشتیبانی و ارائه خدمات (اشتغال و مناسب سازی) از طریق اعتبارات توانبخشی ردیف ۳۰۴۰۳ در قالب فصل دو و شش از محل اعتبار برنامه توانبخشی مبتنی بر جامعه و مناسب سازی دفتر توانمندسازی معلولین و تامین وسایل کمک توانبخشی، خرید خدمات توانپزشکی و کمک به بهبود تغذیه کودکان معلول از محل اعتبارات دفتر امور توانبخشی روزانه و توانپزشکی و در صورت نیاز افراد معلول به مراقبت در منزل اعتبار آن از محل اعتبارات برنامه مراقبین خانگی تأمین می‌گردد.

نکته: در شهرهایی که مجری طرح پوشش همگانی خدمات توانبخشی هستند، واگذاری پرونده های مددکاری حذف شده و وظایف آنان از طریق تسهیلاتگران توانبخشی ارائه می گردد.

ماده ۱۴- نحوه هزینه کرد مالی فصل دو و شش به شرح ذیل می باشد:

۱۴.۱- نحوه هزینه کرد فصل دو:

فصل دو برنامه CBR مطابق با دستورالعمل فصل دو سازمان تنظیم شده و از موارد هزینه کرد مشابه تبعیت می کند. اما اعتبار فصل دو برنامه CBR باید صرفاً به منظور آموزش و پشتیبانی از این برنامه و در راستای توسعه کمی و کیفی آن هزینه گردد. بنابراین هرگونه هزینه این فصل در سایر برنامه های ادارات بهداشتی اکیداً ممنوع و خلاف مقررات می باشد.

فصل دو برنامه توانبخشی مبتنی بر جامعه باید در موارد ذیل هزینه گردد:

- تأمین هزینه برگزاری دوره های آموزشی و بازآموزی افراد فعال در برنامه CBR شامل اعضای انجمن های غیردولتی فعال، تسهیلاتگران، اعضای شوراهای توانبخشی محلات، شهرستان و استان، کارشناسان، مدیران و کلیه شرکای کاری فعال که در اجرای برنامه توانبخشی مبتنی بر جامعه همکاری دارند.
- پرداخت حق التدریس مدرسین و افرادی که در امر آموزش مشارکت دارند.
- تأمین وسایل و ملزومات مورد نیاز دوره های آموزشی شامل اجاره مکان، خرید لوازم آموزشی، پذیرایی و غیره.
- تأمین هزینه تألیف، تدوین، ترجمه، چاپ و تکثیر بروشور، پوستر و کتابچه های آموزشی مورد نیاز در سطح استان و شهرستان های مجری و یا خرید کتاب و سایر ابزارهای آموزشی.
- تأمین هزینه ساخت فیلم های آموزشی و آگاه سازی از طریق عقد تفاهم نامه یا قرارداد با افراد حقیقی یا شرکت ها و موسسات غیردولتی
- اهدای جوایز به افرادی که در توانمندسازی افراد دارای معلولیت سهم دارند (نظیر تسهیلاتگران، انجمن ها، معلم ها، کارشناسان، مدیران برنامه و غیره).
- تأمین هزینه پایش از مناطق تحت پوشش برنامه که از طریق امکانات اداره امکان بازدید از آنجا میسر نیست.
- تأمین هزینه برگزاری گردهمائی های علمی، همایش ها، جشنواره های فرهنگی ورزشی، برنامه های اوقات فراغت معلولان، نمایشگاه و ... در سطح استان، شهرستان و مناطق تحت پوشش طرح.
- تأمین هزینه برگزاری جلسات، نشست ها، سخنرانی، گردهمایی و ... ویژه معلولان و اقشار مختلف به منظور آگاه سازی و اطلاع رسانی عمومی.

۱۴.۲- نحوه هزینه کرد فصل شش:

فصل شش برنامه CBR مطابق با دستورالعمل حمایت های مالی سازمان تنظیم شده و از موارد هزینه کرد مشابه آن تبعیت می کند. این فصل به منظور پرداخت هزینه خدمات ارائه شده به افراد دارای معلولیت و پرداخت یارانه جهت واگذاری پرونده مورد استفاده قرار می گیرد.

فصل شش برنامه توانبخشی مبتنی بر جامعه باید در موارد ذیل هزینه گردد:

۱- پرداخت یارانه به منظور واگذاری خدمات CBR به موسسات و انجمن های غیردولتی طرف قرارداد:

- قرارداد/تفاهم نامه همکاری واگذاری خدمات، باید با موسسات یا انجمن‌های غیردولتی دارای مجوز جهت انجام امور محوله منعقد گردد. بدین منظور به ازای هر پرونده فرد دارای معلولیت تحت پوشش بایستی ۱۲K پرداخت شود.
- هرگونه تغییر در میزان ضریب K متناسب با شرایط اقتصادی و میزان تخصیص اعتبار به صورت سالانه در قالب بخش نامه از سوی بهزیستی کشور ابلاغ خواهد شد.

ضریب K جهت محاسبه هزینه ها در سال ۱۳۹۶ معادل ۱۰۰۰۰ ریال می باشد.

- در این روش تعداد پرونده های واگذار شده به هر تسهیلگر ۱۵۰ پرونده می باشد.
- تبصره ۱: چنانچه یک منطقه از تراکم جمعیت پایینی برخوردار باشد یا فواصل جغرافیایی محل سکونت افراد معلول بیش از حد زیاد باشد یا اکثر افراد معلول شناسایی شده در سال اول دریافت خدمات قرار داشته باشند، به هر تسهیلگر می توان تا ۱۰۰ پرونده تحویل نمود.
- تبصره ۲: چنانچه یک منطقه از تراکم جمعیت بالایی برخوردار باشد یا فواصل جغرافیایی محل سکونت افراد معلول کم باشد یا افراد معلول شناسایی شده اکثر خدمات پایه را دریافت نموده باشند، به هر تسهیلگر می توان تا ۲۰۰ پرونده تحویل نمود.
- پرداخت حق الزحمه به تسهیلگر بر اساس شیوه نامه بابت ارائه اقداماتی است که شامل خرید خدمت جهت انجام شناسایی و تشکیل پرونده، ارائه آموزش به خانواده و فرد دارای معلولیت، پیگیری آموزش های خارج از خانواده، پیگیری خدمات توانبخشی و مناسب سازی، تشکیل شورای توانبخشی محلی، تشکیل گروه خودیار، جلب مشارکت های مردمی برای تقویت برنامه ها، برگزاری جلسات آگاه سازی، نظارت و پایش از مناطق تحت پوشش، ارائه آموزش های تکمیلی، جمع آوری آمار و اطلاعات، مدیریت برنامه در سطح شهرستان و ... مطابق با دستورالعمل می باشد.
- بدیهی است هرگونه پرداخت به موسسه و تسهیلگران منوط به انجام صحیح وظایف محوله است.
- مسئولیت مدیریت و نظارت بر کلیه مفاد قرارداد/تفاهم نامه همکاری از جمله امور مربوط به تسهیلگران بر عهده موسسه یا انجمن های غیردولتی و مسئولیت مدیریت و نظارت بر کلیه مفاد قرارداد/تفاهم نامه همکاری مربوط به موسسه یا انجمن های غیردولتی برعهده حوزه توانبخشی بهزیستی استان و شهرستان است.
- تسهیلگران CBR صرفاً بایستی در مناطق تحت پوشش این برنامه مشغول به کار شوند و بهره گیری از آنها در ادارات دولتی بهزیستی خلاف مقررات است.

۲- پرداخت به منظور ارائه خدمات توانبخشی:

خدمات سلامت:

- پرداخت کمک هزینه به منظور تأمین هزینه های درمانی، دارو، خدمات تشخیصی، خدمات دندانپزشکی و کمک به پیشگیری از معلولیت ها و خرید خدمات از کلینیک های توانبخشی نظیر فیزیوتراپی، کاردرمانی، گفتاردرمانی، سنجش شنوایی، تربیت شنیداری، بینایی سنجی، روان درمانی و ...
 - تأمین و تدارک ملزومات مصرفی
 - تهیه و خرید وسایل کمک توانبخشی مورد نیاز معلولان تحت پوشش
- خدمات آموزشی:

- کمک هزینه های تحصیلی و آموزشی در کلیه سطوح تحصیلی
- کمک هزینه شهریه مهدکودک، مراکز پیش دبستانی، آموزشی، حرفه آموزی و ...
- کمک هزینه آماده سازی شغلی، کارآموزی

خدمات معیشتی:

- کمک هزینه تأمین ابزار و سرمایه کار
- کمک به پرداخت سهم بیمه کارفرمایی تأمین اجتماعی مددجویان تحت پوشش توانمند شده
- کمک به طرح های کاهش فقر نظیر خدمات مالی خرد
- کمک هزینه های ایاب و ذهاب معلولان

- سقف پرداخت کمک هزینه حمایت شغلی به شیوه استاد شاگردی، کسب و کار خانگی، مناسب سازی و ... مطابق با دستورالعمل حمایت‌های مالی که سالانه به استان ها ابلاغ می شود، اعمال می گردد.

خدمات اجتماعی:

- کمک هزینه های برنامه های ورزشی، هنری، فرهنگی و اوقات فراغت
- خدمات توانمندسازی:
- کمک هزینه مناسب سازی منزل معلولان، اماکن عمومی به ویژه مدارس
- کمک به توسعه و پایداری گروه های خودیار افراد دارای معلولیت و خانواده آنها از طریق پرداخت هزینه به فرد دارای معلولیت عضو گروه به ویژه در فعالیت های اشتغال زایی گروهی

نکته مهم:

تمامی پرداخت ها جهت ارائه خدمات به فرد دارای معلولیت دارای پرونده تعلق می گیرد. مثلاً پرداخت کمک هزینه حمایت شغلی به خانواده دارای فرد دارای معلولیت امکان پذیر نمی باشد.